

Fémből, fából formált hangok

Hangszerész-helyzetkép egy kiállítás ürügyén II. rész

Az előző lapszámban már szó esett a hazai hangszerész-képzésről, s nyilatkozott hegedűkészítő is. Folytatva most az összeállítást, két újabb mester következik, egyikük nemcsak itthon, hanem Berlinben is sikerrel nyitott műhelyt, a másik hangszerész pedig különleges instrumentumaival hívja fel magára a világon mindenütt a figyelmet.

„Historikus kürtök a XXI. századnak”

Juhász Zoltán bízik benne, hogy többszáz év múlva is játszanak a hangszerein

Az *Il Giardino Armonico* szólókürtöse az ő hangszereit fújja, a *Frankfurti Rádiózenekar* *Beethoven* öszszes szimfóniáját az általa készített natúrkürtökkel vette lemezre, legutóbb éppen a *Buenos Aires-i Teatro Colon* tubása hozta hozzá Budaörsre javíttatni a hangszerét. Juhász Zoltánhoz – vagy ahogy a szakmában mindenki szólítja – Füleshez a világ minden pontjáról érkeznek megrendelések. Az általa kikísérletezett instrumentumok ugyanis visszaadják azt a hangzást, amit a zeneszerzők egykor elképzelték, s mindezt ötvözik a mai kor hangzásigényeivel is. Sokak szerint nála készül a világ egyik legjobb natúrkürtje, s műhelyében olyan kollégák dolgoznak, akik nála kezdték a tanuló éveiket. Az ide vezető útról, s a folytatásról beszélgettünk.

■ *Rögtön tudta hangszerésztanulóként, hogy rezes akar lenni?*

– Nem, a véletlen vezetett erre a területre. Annak idején ugyanis csellóztam, s vonós-pengetős szerettem volna lenni, akkoriban azonban nem volt hely... Úgy szabadultam fel, hogy nem volt rézfúvós mesterem, amit csináltam, annak a kilencven százalékát magam találtam ki. Amikor a segédvizsgát lettem, a *Kozmosz Szövetkezet* ifjúsági műhelyébe kerültem – ide gyűjtötték a végzett tanulókat – egy másik rezes fiúval ott álltunk mester nélkül, s lépésről lépésre kísérletezgetve haladtunk előre. Majd *Novotny Antal* műhelyében dolgoztam, s már ő is bíztatott, hogy jó szakember vagyok, bárhol megállom a helyem, induljak neki nyugodtan a világnak. Én azonban nem akartam máshol szerencsét próbálni. A kezdetektől azt szerettem volna elérni, hogy olyan magyarországi hangszerész mesterré váljak, akihez a világ minden pontjáról érkeznek a muzsikusok.

■ *Akkor gondolom, már azonnal a saját műhely megnyitásán is dolgozott...*

– Szerintem mindenkinek ez a célja, csak nagyon

nehéz, s komoly anyagi áldozatot igényel rezesként felépíteni egy műhelyt. Nekem is akadt kitérőm, hiszen ügyvezető igazgató lettem egy német cégnél, amely itt alapított leányvállalatot, a *Sternberg Hangszer* manufaktúrát irányítottam öt éven keresztül. Ezt követően kezdtem el otthon hangszereket javítani. Javítottam, javítottam és javítottam, s a szakmában egyre jobban megismerték a nevem.

■ *Mikor született az első saját hangszere?*

– Egy felkéréssel kezdődött. *Mályusz Gergő*, aki ma már a *Sydney Operaház* kürtöse, s a felesége is ezen a hangszeren játszik, hozott hozzám egy barokk kürtöt, s arra kért, készítsek az alapján egy újat. Fél év alatt meg is született, amit azután négy kürtös – a *Rádiózenekar*, az *Opera* és a *Valenciai Szimfonikusok* tagjai – négy-öt órán keresztül próbálgattak, majd kijelentték: ez jobb lett, mint az eredeti. Így kezdődött minden... Elkezdttem barokk kürtöket készíteni, s ezeket kiállításokon mutattam be. Mivel a zenészek már tudták, hogy a javítások terén milyen minőséget képviselek, sokan érdeklődtek a barokk kürtjeim iránt is. A következő állomást pedig az jelentette, amikor felhívott *Samuel Seidenberg*, a *mannheimi zeneakadémia* professzora, hogy szeretne két natúrkürtöt vásárolni az intézményének. Elvittem hozzájuk néhány kész instrumentumot, s egy szombati, félnapos próbálgatást követően összesen tíz hangszert rendeltek tőlem, akadt ebből néhány saját használatra, de több a *Frankfurti Rádiózenekar* számára is...

■ *Mitől olyan különlegesek az Ön által készített kürtök?*

– Mára már egyre több karmester, zenész jön rá arra, hogy egy natúrkürtnek sokkal szebb, felhangdúsabb hangja van, mint egy modern változatnak. Egy alkalommal kipróbáltuk – ugyanaz a zenész, ugyanazt a darabot, ugyanazzal a fúvókával játszotta el barokk, natúr – és modern kürtön. Döbbenetes a különbség. Elképesztő, hogy a modern instrumentum mennyire steril, színtelen hangot produkál, s bár mindent el lehet rajta játszani, megsem az, amit a zeneszerző annak idején elképzelt... Arról nem is beszélve, hogy a darabok születésénél még kisebbek játszottak, a korabeli kürtök filigrán

hangja tökéletes volt ehhez, ma pedig már egy hatalmas apparátusban kellene megfelelően szólniuk... Úgy döntöttem hát, ezen változtatni kell, s kürtöt készíteni a XXI. századnak, megfelelő nagyságú hanggal. Úgy építem meg a hangszer, hogy a fújástechnikája nagyon hasonló legyen a modern kürtök fújásához. Így akár a koncerten, gond nélkül változtatni lehet a különböző instrumentumokat. Abban, hogy ilyen lett az eredmény, nagy szerepe van annak a tapasztalatnak is, amit a hangszerjavítások során szereztem. Sajnos én nem tudok fújni. Sokáig azt gondoltam, ez hatalmas hátrány, de ma már úgy látom, hogy egy új hangszer építésénél inkább óriási előny. Mert nem magamnak készítem, hanem a zenészeknek, az ő kérései alapján. Nagyon örülök, hogy olyan színvonalú és időtálló hangszerek születnek a műhelyben, amelyekben akár még kétszáz év múlva is szépen lehet játszani.

¶ Kibírnak annyit? Nem kell a rezes hangszereket néhány évente cserélni?

– Nagyon változó a zenészek véleménye. Van, aki öt-hat évente újat akar, akad, aki azt mondja, hogy a 22 éves hangszerén remekül játszik, de a zürichi opera első kürtöse például csak eredeti, többszáz éves natúrkürtökön muzikál. Persze, szükség van időnként javításra, de a natúrkürtökben nincs mechanika, így nem nagyon tudnak tönkremenni... Egyébként lényeges a megfelelő karbantartás is. Én kezdtem el 1992-ben a belső tisztítást, hiszen a nyálban lévő vízkő is lerakódik a csövek belsejében, s gátolja a rezgést. Régen rézfúvós hangszer nem is szervizeltek, pedig megfelelő karbantartással az is nagyon hosszú életű lehet...

¶ Zenekarok vagy zenészek vásárolnak inkább kürtöket?

– Mind a kettőre van példa, csak sajnos messzire kell hozzá utazni... Itthon a debreceni zenekar vásárolt tőlem elsőként két natúrkürtöt, utána felhívtak a muzsikuskok, hogy milyen jó volt rajtuk játszani... Elmesélték azt is, hogy volt, aki a közönség soraiból gratulált, s azt mondta, régóta jár koncertre, de ilyen szép kúrhangot még nem hallott. De összességében azért azt látom, kül-

földön sokkal nagyobb az erre fordítható büdzsé. Sajnos, időnként azt is tapasztalom, hogy vásárolnak valami olcsó, távol-keleti gyártmányt a modern kürtök közül, és csodálkoznak fél év elteltével, hogy elromlott, azon pedig még jobban, hogyha elmondom: a javítás ára jóval magasabb, mint amennyi a vételár volt. Itthon kevés az olyan zenész, aki tud magának vásárolni saját kürtöket. Egyébként havonta járok szerte Európában kiállítani a hangszereimet, hetente egy napot Ausztriában töltök. Az osztrák barátaim többször javasolták már, költözzem oda, de nem akarok. Hiszen itt, Budaörsön is megtalálnak. Legutóbb például a Teatro Colon tubása jött javíttatni, de Münchenben, Ljubljanában is használják a kürtjeimet, s a Skót Kamarazenekar első kürtöse, Alec Frank-Gemmill is az általam készített hangszerrel vette fel nemrég a szólólemezét. A zürichi opera szólókürtöse pedig egyenesen úgy fogalmazott, miután kipróbálta a szólómodelletem, hogy ez a hangszer a natúrkürtök Rolls Royce-a. Arra is nagyon büszke vagyok, hogy a salzburgi fesztiválon előadott Julius Caesarban, amelynek szólistája Cecilia Bartoli, Andreas Scholl, Philippe Jaroussky volt, a szólókat az általam készített kürtön játszották...

¶ Javításból van több vagy az új hangszer megrendelésből?

– Váltakozó az arány. Van egyébként zeneiskola is, amelynek javítok, s örülök, hogy végre talán lesz pénzük a náluk lévő, hatalmas hangszerállomány megcsináltására... Egyébként úgy dolgozom, akár egy ügyeletes orvos, mindig készenlétben állok. A muzsikuskoknak szinte a testük részévé vált a hangszerük, s megcsik, hogy hétvégén is hívnak, hogy segítsék, mert este koncert, s elvált egy forrasztás...

¶ Hogyan látja, mennyire érdeklő a fiatalokat ma ez a szakma?

– A műhelyemben olyan kollégák dolgoznak, akik nálam tanultak, de azt tapasztalom, hogy a jelentkezők száma egyre csökken... Az utóbbi két évben nem tudunk felvenni senkit. Nem nagyon jönnek a fiatalok, pe-

dig nálam is jól jönne a segítség. Tényleg arra töreksem, hogy mindenkinek mindent megtanítsak. A részmunka folyamatokat váltogatva végzik, így végül a hangszerkészítés minden részletét elsajátítják. Örülök, hogy a fiam is itt tanul nálunk, s most tette le a kétéves vizsgáját. Már kiválóan készíti a kürttölcséreket. Nem könnyű szakma a hangszerészet, és csak szívvel-lélekkel szabad csinálni. De így az ember a művészet közelében éli le az életet, s fantasztikus érzés, amikor a világ legjobb előadói jönnek hozzánk, s megszólaltatják a megjavított vagy elkészült hangszert... Olyan fesztelen, felszabadult muzsikálást hallhatunk a műhelyben, amit sehol máshol a világon. Régen egyébként nem is akadtak rézfúvós műhelyek itthon, és most sincs túl sok belőlük. Csak az én műhelyem az egyetlen, ahol az elejétől a végéig, az utolsó csavarig mindent el tudunk kézzel készíteni. Ez egyébként éppen a kezdeti nehézségeink miatt alakult így, hiszen amikor született a műhely, nekem sem volt arra pénzem, hogy alkatrészt rendeljek, mindent mi csináltunk, egyetlen rézcsőből. Sok időt és munkát igényelt így minden javítás, de az összes lépést alaposan megtanultuk. Ráadásul így sokkal több lehető-

sége van az embernek a kísérletezgetésre, s persze mindenből le lehet vonni a megfelelő tanulságot. Arról nem is beszélve, hogy nem vagyunk másoknak kiszolgáltatva, nem kell soha alkatrésze várnival... A javítás mellett nálam most barokk és natúrkürtök készülnek. Mindig arra törekszünk, hogy pontosak és megbízhatóak legyenek minden téren.

■ *Milyen hangszereken dolgozik éppen? A trombita nem jön szóba?*

– Érkezett már hozzám muzsikos, hogy készítsék barokk trombitát. Született is egy c-modell, és amikor több zenész is kipróbálta, mindenki kiválónak tartotta. Másnap azonban a Varsói Operaháztól érkezett egy felkérés három natúrkürtre, így a trombiták egyelőre várnak... Jelenleg éppen egy kürtön dolgozom, aminek olyan régieket idéző, kicsit recsegős, karcos lesz a hangja, a menzúrát azonban megtartom. Ahogy a kristálytisztaságot is. A zenészek mondogatják is, ilyen natúrkürtöt nem fújnak még, ahol minden hang ott van, ahol lennie kell... Nem kell megharcolni a hangszerrel, hogy megszólaljon, s szép hangot produkáljon.

R. Zs.

A magyar hegedű ünnepe

Június első hétvégén a Pesti Vigadó adott otthont az immár tizedik alkalommal megrendezett A magyar hegedű ünnepe című eseménynek. A kétnapos rendezvény gazdag összművészeti programmal várta a látogatókat, akik nemcsak kipróbálhatták és megvásárolhatták a magyar hegedűkészítők munkáit, hanem kortárs zenei és verbunkos koncerten is részt vehettek, megcsodálhatták a Hubay Jenőről készült fotókiállítást, ifjú muzsikus tehetségekkel ismerkedhettek meg, betekintést nyerhettek az improvizatív költészetbe, majd egy egyedülálló záróhangversenyt követően a csongrádi borvidék nedűivel búcsúzhattak a hegedű ünnepétől. A rendezvény ötletgazdájával és főszervezőjével, Szecsődi Ferenc Liszt-díjas, Erdemes művésszel beszélgettünk a záró koncertet követően a magyar hegedű helyzetéről.

■ *A magyar hegedű ünnepe immár egy évtizedes múltra tekint vissza. Mi hívta életre ezt a különleges eseményt?*

Hubay Jenő születésének 150. évfordulóján, 2008-ban fejeztem be Hubay összes hegedű- és zongoraműveinek cd felvételét, mely összesen 13 lemezből áll, ami egyedülálló a világon. Ha semmi másért nem éltem volna, csak azért, hogy visszahozzam Hubayt a köztudatba, úgy hiszem, már megérte. Éppen ebben az időszakban indítottam útjára a Mesterhangszerek mesterkézben című sorozatot a Régi Zeneakadémián, ahol magyar készítő hangszereit állítottuk ki, az ott bemutatott hegedűkön szólaltattam meg a koncertdarabokat. A rendezvény óriási sikert aratott, így a következő évben is megvalósítottuk, s e második alkalommal a Duna Televízió jóvoltából az egész világon láthatták az érdeklődők a nem mindennapi eseményt. A rákövetkező években is megrendeztük különböző helyszíneken a hegedű ünnepét, s végül sorozattá nőtte ki magát a kezdeményezés.

■ *Hegedűművészként, tanárként mi indította arra, hogy a hangszer készítőivel is kapcsolatba lépjen?*

Úgy kezdődött, hogy 2006-ban vásároltam egy mesterhegedűt, Székely Márton alkotását, és elmentem vele egy nemzetközi kamarazenei fesztiválra játszani, ahol szinte megrohantak az emberek a közönség soraiból, mert tudni akarták, honnan való a fantasztikus hegedűm. Elmondtam nekik, hogy ez nem egy olasz és nem egy régi, hanem egy új és magyar hegedű, bár senki nem akarta elhinni, hogy egy új instrumentum ilyen gyönyörűen tud szólni. Azóta is ezen a hegedűn játszom a közönség teljes meglepedésére, és számos koncertem után még mindig megkeresnek ezzel a kérdéssel. A Régi Zeneakadémián volt akkoriban egy koncertfelkérésem, ahol egy merész ötlettől vezérelve úgy döntöttem, megpróbálkozom a kiállított hangszereket váltogatva végigjátszani a műsort. Azért bátorítottam ilyen tettere vete-medni, mert a mesterhegedűm alkotóján, Székely